

III.

A BÜNTETŐJOGI KODIFIKÁCIÓ KÉRDÉSEI

Dr. Bárd Károly /kandidátus, helyettes államtitkár,
Igazságügyi Minisztérium/

Előadása

I.

Igen nagy megtiszteltetés számomra, hogy a Kriminológiai Társaság éves közgyűlésén szólhatok, és számvetést készíthetek arról: miképp használta ki az igazságügyi kormányzat az eltelt két évet, mennyire élt a történelmi helyzet adta lehetőséggel és mi az, amit elmulasztott.

Sokan vannak Önök között, akik egyik vagy másik jogszabály előkészítésében jelentős szerepet játszottak, de úgy gondolom, hogy csak kevesek rendelkeznek átfogó képpel a büntető igazságszolgáltatás valamennyi elemét érintő jogszabály-előkészítő munkáról és annak eredményeiről.

Az összevetés feltétele, hogy felidézzük a felállított elvárásokat, vagyis azokat a feladatokat, amelyeket a Kormány 1990. nyarán maga elé tűzött. A nemzeti megújulás programjaként ismert tervezet a jogállam kiépítéséről szóló fejezetben külön foglalkozott a büntető igazságszolgáltatás terén elvégzendő jogalkotási teendőkkel és engedjék meg, hogy röviden felidézzem a benne foglaltakat.

A Kormány abból indult ki, hogy az 1989-ben kezdődött jogalkotás eredményeképp a Btk. és a Be. rendelkezései többé-kevésbé alkalmassá váltak feladatuk betöltésére és megfelelnek a nemzetközi elvárásoknak. A társadalmi és a gazdasági élet változásai ugyanakkor egyes területeken a szabályozás felülvizsgálatát igénylik. A kormányprogram összeállítói abból a kétséggel bíró óvatosságtól indultak ki, hogy az elsietett reform több kárt okozhat, mint amennyi hasznot hajthat. Ezt azért tartották szükségesnek hangsúlyozni, mert a társadalmi újraformálódás időszakában, amely kétséggel bíró a deviáns magatartásformák szaporodá-

sával is együttjár, megvan a kísértés arra, hogy ezekkel szemben a büntetőjog eszközeit vegyük igénybe, és ennek jelei már két évvel ezelőtt is kitapinthatóak voltak.

Ebből a téziséből kiindulva a Kormány a büntető igazságszolgáltatás reformját részletekben, novelláris jogalkotással képzelte el. E novelláris jogalkotás a tervek szerint, mind az anyagi és az alaki büntetőjogot, mind pedig a büntetés-végrehajtási jogot érintette volna.

Az anyagi jog terén a jogállamiság követelményeire, valamint az emberi jogok iránti tiszteletre hivatkozással a kormányprogram a visszaesőket érintő szabályok átalakítását helyezte kilátásba, elsősorban pedig a bűnismétlők különböző kategóriáit sújtó, gyakran ésszerűtlenül merev rendelkezések felszámolását.

Kilátásba helyezte a kormányprogram a büntetési rendszer revízióját: azoknak az intézményeknek a kiiktatását, amelyek a múltban ideológiai megfontolásból vagy pillanatnyi kriminálpolitikai szeszélyből kerültek be a szankció-rendszerbe, mint a szigorított javító-nevelő munka és a javító-nevelő munka "hagyományos" formája. A közérdekű munka esetében a kormányprogram hangsúlyozta: meg kell vizsgálni, milyen feltételek szükségesek ahhoz, hogy az a jövőben alkalmazható legyen.

A gazdasági bűncselekmények területén viszont a kormányprogram a Btk fejezetének teljes átalakítását tűzte célul. Az egyik oldalról ez az értelmüket veszített rendelkezések megszüntetését jelentette, másrészt viszont olyan káros magatartások pönalizálását, amelyeket a fejlett piacgazdaságokban rendszerint büntetőjogi szankcióval fenyegetnek, mint például a csőd és a felszámolási eljárással kapcsolatos vagy a különféle "belső" információkkal való visszaélések.

Novelláris változtatásokat helyezett kilátásba a program azokon a területeken, ahol a magyar büntetőjog a nemzetközi mércéhez képest egyértelműen lemaradt, mint a fogyasztók védelme, vagy a kábítószer bűncselekmények kezelése, és külön hangsúlyozta a kerettényállások felülvizs-

gálatának szükségességét, annak megállapítása érdekében, hogy mennyiben felelnek meg a jogállami elvárásoknak.

A büntető eljárás újraszabályozása kapcsán a program egy olyan eljárás kialakításának szükségességét fogalmazta meg, amelyben a tárgyalás kap hangsúlyt és a bírói eljárás nem korlátozódik a nyomozás során beszerzett bizonyítékok pusztá megismétlésére. Az előkészítő szakaszon belül a felderítő és a vizsgálati jellegű tevékenység tiszta elhatárolását tűzte célul. Kilátásba helyezte a jogorvoslati rendszer revízióját is és - legalábbis a vizsgálódás szintjén - a két fokú jogorvoslati rendszer bevezetésének lehetőségét.

A büntetésvégrehajtást érintő jogalkotási feladatok körében két egymástól többé-kevésbé elkülöníthető szférában fogalmazott meg teendőket a program. A büntetésvégrehajtás szervezetével kapcsolatban a fegyveres testületi jelleg enyhítését és a büntetésvégrehajtási szervezet felügyeletének ésszerűsítését és egyszerűsítését hirdette meg. Másrészt kilátásba helyezte az elítéltek jogi helyzetének javítását és a büntetés-végrehajtás humanizálását. Kiinduló tételként azt szögezte le: a szabadságvesztés büntetés funkciója az, hogy az egyént szabadságától foszsa meg, de azon felül nem feladata, hogy testi és lelki szenvedést okozzon. A teendők között szerepelt a végrehajtási fokozatok létjogosultságának elemzése és az egyes rezsimekhez kapcsolódó elítélti jogosítványok, kedvezmények terjedelmében lévő különbségek revíziója.

A program a büntetésvégrehajtás "jogiasítását" is célul tűzte, ezen belül is a büntetés-végrehajtási bíró jogkörének szélesítését hirdette meg.

II.

Úgy gondolom, az elmondottakból érzékelhető, hogy a Kormány viszonylag óvatos programot fogalmazott meg. Az óvatosság védelmében hadd jegyezzem meg, hogy az elképzelések megfogalma-

zásakor számos, a kriminálpolitikát alapvetően meghatározó tényező számunkra még ismeretlen volt.

Átfogó büntetőpolitikai programot megfogalmazni nyilván viszonylag stabil időszakokban lehet, amikor a múlt és a jövő között valamiféle kontinuitás megvan és ezért a korábbi időszak jelenségeiből több-kevesebb biztonsággal lehet a jövőre következtetni.

A választások másnapján azonban nemigen lehetett előre látni, hogy a példa nélküli történelmi váltás után miképp alakul a bűnözés, tisztázatlan volt, hogy milyen szervezeti keretek között folyik a bűnüldözés: nemigen tudtuk, milyen rendőrségünk lesz, hogy változik-e az ügyészség alkotmányos pozíciója, megmarad-e szervezeti függetlensége vagy a kormány alá rendelik. Egészen pontos képünk arról sem lehetett, hogy milyen intellektuális energiák állnak majd rendelkezésre, mennyire kötik le a jogszabályelőkészítő apparátust - hogy csak egy példát említssek - a múlt jogsértéseinek reparációs munkálatai.

Ám, ami még ennél is fontosabb, nemigen tudtuk, hogy a plurális demokrácia viszonyai között miképp formálódik a büntetőpolitika, milyen tényezők alakítják a kormányzati szándékot, elképzeléseket. Mint ahogy azt sem lehetett előre látni, hogy milyen lesz az országban a kirminálpolitikai légkör.

Az előadásra készülve futottam még egyszer át László Jenő akkori miniszterhelyettesnek ugyancsak a Kriminológiai Társaság előtt 1989. nyarán tartott előadásának írásos változatát, amelyben a jövő kodifikációs elképzeléseit vázolta, és amely további dekriminalizációt, büntetési nemek és formák további felszámolását, sommásan összefoglalva: a büntetőjog rendszerének további leépítését vetítette elő.

Ezek a tervek - most már világosan látjuk - egy olyan időszakban fogalmazódtak meg, amikor a kormányzat, az akkori ellenzék, a szakma és a közvélemény egységben volt. Ha különböző motívumokból is - ez most számunkra irreleváns -, de

mindenki az akkori államrend leépítésén munkálkodott, és a támadások középpontjában érthetően az állami kényszer legdurvább formáját képviselő büntetőjogi intézményrendszer állt.

Azt többé-kevésbé lehetett sejteni, hogy a szélsőségesen liberális, az abolicionizmus határait súroló kriminálpolitika nem folytatódik a választások után. Köznapi társadalomtudományi ismeretek alapján is feltételezhattuk, hogy egy demokratikusan választott hatalom nem megy tovább a végső soron büntető igazságszolgáltatási rendszerének felszámolásához vezető úton.

A kérdés ezért úgy szólt, hogy még mi az, ami leépítendő, hol húzódik a határ a jogállam megteremtéséhez szükséges állami önkorlátozás és a társadalmi anómiához, dezintegrációhoz vezető szabályozatlanság között. Kérdés volt továbbá, hogy a határ megvonása miképp történik majd, melyek lesznek az egyensúly kialakítását biztosító szervek az államberendezkedésen belül. Az ugyanis ugyancsak nyilvánvaló volt, hogy a kriminálpolitikát nem egy hatalmi centrum fogja kialakítani, mint hosszú évtizedeken keresztül, és hogy a választásokat megelőző konszenzusos döntéshozatali minta egy egyedi történelmi szituációban működött csupán.

Ha most megkísérlek kilépni "hivatali" szerepemből és a végzett munkát kívülről szemlélni, akkor el kell ismernem: a program túlon túl óvatossá sikerült. Mindenképp ezt kell mondanom, ha kvantitatív megközelítést alkalmazok - a vállalkás nagy részét teljesítette az Igazságügyi Minisztérium a félidőben. Ma kezdte meg a parlament a Btk novellájának tárgyalását, jövő héten a Kormány elé kerül a Bv.tvr. most már véglegesített módosítása, amely a szakma legjobbjainak segítségével készült, és terveink szerint ugyanerre a kormányülésre nyújtjuk be a büntető eljárási törvény elveiről szóló koncepciót.

Ha nem pusztán a paragrafusok számát tekintem, hanem súlyozok a már megoldott és az előttünk álló feladatok között, úgy önelégültek semmiképp sem lehetünk. Hátra van még a gazdasági bűncselekmények újraszabályozása, és hogy ez

milyen nehéz lesz, azt már jelezték a csődbüntett körüli belső viták és az a tény, hogy a végleges szöveget az Országgyűlés Alkotmányügyi Bizottságával folytatott folyamatos dialógus eredményeképpen alkottuk meg - és ez biztosan nem a leg-szerencsésebb jogszabályelőkészítési metódus.

Nem sikerült mindezidáig a fellebbezés rendszerét az igazságügyi szervezet újraformálásával párhuzamosan, azzal összhangban kialakítani. Mentségünkre legfeljebb az szolgálhat, hogy az Alkotmánybíróságnak a törvényességi óvás intézményét alkotmányellenesnek minősítő döntése váratlanul érte az Igazságügyi Minisztériumot. Az idő és a politika szorításában, a jogszabályelőkészítést erőteljesen átható szervezeti érdekek nyomása alatt így egy semleges - szintelen megoldás születhetett csupán -, amely megtartja a háromszintű bírósági szervezetet és az egyfokú rendes perorvoslat rendszerét - és amelynek legfőbb eredménye, hogy nem zárja el az utat a jogorvoslati rendszer valóban átfogó reformja előtt.

Az önbírálat és szabadkozás után engedjék meg, hogy egészen röviden összefoglaljam, hol állunk most, a félidőben. A novelláris jogalkotás minőségét véleményem szerint nem lehet lemérni, hogy mennyiben sikerült a részterületeket érintő kodifikáció során azokat az elveket érvényesíteni, amelyek a büntető igazságszolgáltatási rendszer teljes átalakításánál is alapvető szempontként szolgálnak.

Amint azt már említettem, a Parlament ma kezdte meg a büntető törvénykönyv novellájának tárgyalását, amelyben egyebek között kifejeződik az a törekvés, hogy tovább közelítsünk az igazságos, a tett súlyához igazodó büntetés elvéhez. Ezt jelzik a tervezetben a visszaesőkre vonatkozó új rendelkezések. A többszörös és különös visszaesőknél a büntetési tétel felemelt felső határa érintetlenül marad, megszűnik ugyanakkor a felemelt alsó határ és vagylagos büntetési nemek esetén a szabadságvesztés kiszabását kötelezően előíró rendelkezés. Elképzeléseink szerint a különös visszaesői minőség a jövőben nem eredményezheti azt, hogy a szabálysértési felelősség

helyébe a büntetőjogi felelősség lép.

A tettarányosság elve fejeződik ki abban is, hogy az életfogytig tartó szabadságvesztés kiszabása esetén az ítélő bíróság a cselekmény súlyát figyelembe véve állapítja meg a feltételes szabadságra bocsátás legkorábbi időpontját.

A törvényjavaslatban a büntetőjog által védett értékek újrarendezésére is sor kerül. Igyekeztünk kifejezésre juttatni, hogy a személyi szabadság és az emberi méltóság és a nemi integritás egy tisztességes társadalomban kiemelkedő értékek, ennek megfelelően a személyi szabadság megsértése vagy a jogellenes fogvatartás esetében a büntetési tétel felső határát a tervezetben emeltük és az elkövetési magatartások súlyához igazodóan ugyanezt tettük a szemérem elleni erőszaknál, valamint a természet elleni erőszakos fajtalanosság esetében.

A gyermekeknek és a fiatalabb nemzedékeknek fokozottabb büntetőjogi oltalmat kíván biztosítani a tervezet. Úgy gondolom, ez is olyan elv, amely a jövő kodifikációja során is követendő.

A tervezetben megkíséreltük a büntetőjogi beavatkozást ésszerű korlátok közé szorítani. Ennek megfelelően számos magatartást dekriminlizáltunk és szűkítettük a büntetőjogi felelősség körét.

A büntetőjogból való kiiktatás egyik szempontja az volt, hogy kerüljük azoknak büntetőjog általi üldözését, akik többnyire maguk is áldozatok. Ez a megfontolás vezetett a kábítószer fogyasztókkal szembeni enyhítő rendelkezések bevezetéséhez, illetve ahhoz, hogy a kisebb súlyú cselekményeik a büntető útról elterelhetők, míg a másik oldalon az előállítókkal és forgalmazókkal szemben a jogkövetkezmények szigorodnának.

Az ésszerű önkorlátozás elve fejeződik ki a mentesítésre vonatkozó rendelkezésekben is, amelyek álláspontom szerint jelentősen humanizálják a büntetőjog szabályait: az életfogytig tartó szabadságvesztésre ítélt kivételével általános szabály lenne a törvényi mentesítés, a visszaesőkre vonatkozó szigorító rendelkezések megszűnnének és általában rövidebb várakozási

idő elteltével következne be a mentesítés.

Ugyanakkor a megváltozott társadalmi, politikai körülmények olyan magatartások kriminalizálását is szükségessé tették, amelyeket a büntetőjog korábban nem üldözött, vagy amelyek a hatályos jog alapján nem értékelhetők súlyuknak megfelelően: utalok a közveszéllyel fenyegetés bűncselekményének törvényi tényállására vagy az emberrablásra. A kriminalizációt egyes esetekben nemzetközi kötelezettségeink teszik szükségessé, így például nemzetközi szerződésre is visszavezethető az üzletszerű kénjelgéshez kapcsolódó magatartásformák szigorúbb büntetőjogi üldözése vagy a szerzői jog meghonosítandó büntetőjogi védelme.

További, a kodifikáció során követendő elvként határoztuk meg a jogalkotó és a jogalkalmazó kompetenciája közti ésszerű határ megvonását, úgy, hogy az ne veszélyeztesse még a tetтарыыos büntetés elvét és a törvény előtti egyenlőséget biztosítani hivatott egységes ítélezést.

Ennek megfelelően megszünteti a javaslat az enyhítő szakasz kivételelességét, szélesíti az önállóan alkalmazható mellékbüntetések kiszabásának körét és tágítja a büntetési tételek egy részét. Ebből is látható, hogy a szabadságvesztés visszaszorításának egyelőre csak azt az eszközt vettük-vehettük igénybe, hogy a meglévő alternatívák alkalmazhatóságát bővítjük. A szankciók számának szaporításához, új büntetési nemek bevezetéséhez azonban egyelőre híjján vagyunk az intellektuális energiának és az anyagi erőforrásoknak.

A büntető eljárás újraszabályozásának elveit néhány héten belül tárgyalja meg a Kormány. A koncepció számos területen verziókat tartalmaz, az alapvető kérdések zömében azonban már kialakult a jogszabály-előkészítők véglegesnek tekinthető álláspontja.

Ami a törvény statikus részét illeti, a kodifikációs bizottság a társasbíráskodás megtartása mellett foglalt állást. A megfelelően korszerűsített ülnök rendszer mellett, szűk körben, külön eljárási szabályok szerint az esküdtszéki

eljárás bevezetését is felvetette. A bizottság tagjai kizárólag a politikai tartalmú-vetületű bűncselekmények elbírálására tartják az esküdtszék bevezetését elfogadhatónak és azzal, hogy a terheltet megilleti az a jog, hogy maga döntse el: a "rendes" bírósági fórum, vagy pedig az esküdtszék ítéljen ügyében.

A büntetésvégrehajtási bíró jogkörének szélesítését kívánatosnak tartja a bizottság, külön szervezeti egységként működtetését azonban nem tartja célszerűnek. Ugyanakkor megfontolandó a büntetésvégrehajtás társadalmi kontrollját végző ún. börtönfelügyelő tanács létrehozása.

Ami az egyéb alanyok körét illeti, nyomozási szervként továbbra is megmaradna a rendőrség mellett az ügyészség és a vám- és pénzügyőrség, a vád előkészítését pedig a tervek szerint a rendőrségen szakvizsgálóval rendelkező "fogalmazók" végeznék /bár a szervezeti átalakítás nem büntető eljárási törvény által szabályozandó kérdés/.

Az elképzelések szerint a vizsgáló bírói intézményt nem állítanánk vissza, a kényszerintézkedésekről azonban bíró döntene, bizonyos körben "pusztán" jogorvoslati fórumként. /Ezzel kapcsolatban még élesebben felvetődik az a ma is aktuális kérdés, hogy ki kell-e zárni a további eljárásból a nyomozásban valamilyen formában részt vett bírót/. Mindenképp megoldandó a kirendelt védő biztosításának kérdése. Elképzelhető egy olyan megoldás, hogy közvédői testületet állítunk fel, és az sem kizárt, hogy ez a kamara keretein belül jönne létre.

A kodifikáció egyik alapelve a sértett helyzetének javítása; ez már csak azért is különös hangsúlyt kap, mert az opportunitás részbeni bevezetését nem lehet elkerülni. Az elképzelések között szerepel a tanúk hatékony védelme is, bár hozzá kell tenni azt is, hogy az Európai Emberi Jogi Bizottság és Bíróság döntései viszonylag szűk mozgásteret engednek a nemzeti törvényhozások számára e téren.

A dinamikus részt illetően átalakulna a nyomozás és a tárgyalás egymáshoz való viszonya, ami kihat a nyomozás funkciójának átalakulására.

A bírói eljárást megelőző szakasz feladata a bizonyítási eszközök felderítésére, a vád előkészítésére korlátozódna. A tárgyalás primátusán épülő alapmodellt a sommás, egyszerűsített eljárások sora egészítené ki - megint csak az Emberi Jogi Egyezményben megfogalmazott elvárásokra tekintettel a terhelt hozzájárulását kell előírni a teljes tárgyalás mellőzéséhez. Mindez természetesen azzal jár, hogy lényegesen nagyobb szerep hárulna a tárgyalás előkészítésére.

Az alanyok kapcsán említettem már a büntetésvégrehajtási bírót és ez átvezet a harmadik területre, a büntetésvégrehajtási joghoz: egy hónapon belül terjesztjük a Kormány elé az 1979. évi 11. tvr. novelláját, amely egy közel egy éves előkészítő munka terméke, és amelynek kialakításában a szakma legfelkészültebb képviselői jelentős szerepet játszottak. Engedjék meg, hogy itt pusztán kulcsszavakat említsek: a novellát minde előtt a büntetésvégrehajtási viszonyok "jogiasítására" törekvés jellemzi, ami először is a hatékony jogvédelem eszközeinek megteremtését, másodsorban a büntetésvégrehajtási bíró eljárásának közelítését a "rendes" bírósági eljáráshoz jelenti, /beleértve a döntés ellen főszabályként igénybe vehető jogorvoslati jogosultságot/ végül pedig az eddig alacsony szintű jogszabályokban rendezett kérdések törvényi szintre emelését.

A tervezet igyekszik az elítéltek jogi státuszát a szabad polgárok helyzetéhez közelíteni - ez fejeződik ki a kártérítési igény érvényesítésével összefüggő vagy a fizetett szabadság megállapítására vonatkozó új szabályokban.

A leglényegesebb változást véleményem szerint mégis a szabad világgal való kapcsolattartás, illetve a büntetésvégrehajtási intézeten belül a szabad világ körülményeihez való közelítés terén hozza a tervezet. Utalok itt az ún. enyhébb végrehajtási szabályok alkalmazhatóságára, amely röviden összefoglalva jelenti az intézeten kívüli felügyelet nélküli munkavégzést, a rendszeres heti eltávozást és a keresménnyel való szabad rendelkezést. Említésre érdemes, hogy a kapcsolattartás eszközeinek igénybe vétele terén /látogató

fogadása, levelezés/ a rezsimek közötti differenciálás megszűnik, valamint az is, hogy az intézet elhagyásának különböző formáit még a legsúlyosabb végrehajtási fokozatban is engedélyezné a tervezet.

III.

A kormányprogram összeállításakor, amint azt a bevezetőben már említettem, nem volt világos, hogy milyen tényezők és miképp alakítják majd a kriminálpolitikát a plurális demokrácia viszonyai között. Az mindenesetre kiderült, hogy az átmenet időszakát jellemző, a büntetőjogot egyre inkább leépítő, egyértelműen elnéző, a polgár mozgásterét bővítő és a büntetőjogi szabályozás lehetőségeivel szemben szkeptikus büntetőpolitika nem folytatódik. Ennek helyébe - ahogy ezt többen prognosztizáltak - egy kiegyensúlyozottabb megközelítés lépett. Amint az új társadalmi rend viszonyai között volt idő és lehetőség kicsit elgondolkodni, kiderült, hogy azok a tényezők, amelyek korábban egymást felerősíteni látszottak, most nem ritkán "keresztbe verik" egymást. Kiderült például, hogy nemzetközi kötelezettségeink nem kizárólag dekriminalizációra és a büntetőjog visszaszorítására szólítanak fel bennünket, /ahogy azt korábban hitték/, hanem még a büntetőjog leépítésére irányuló belső készítéseket is tompíthatják. Példaként hadd említsem a vagyonelkobzás intézményét, amelyet mint civilizálatlan szankciót eredetileg teljesen ki kívántunk iktatni a büntetési rendszerből, de a bűncselekményből származó - vagy vélhetően bűncselekményből származó - haszon elvonását szorgalmazó nemzetközi egyezményekre tekintettel a vagyoni haszonszerzés céljából elkövetett cselekmények körében meghagytuk. De felidézhetem a szerzői jog megsértése nevet kapott tényállás történetét is. 1990. nyarán, amikor leginkább nemzetközi szervezetek részéről az első noszogatók érkeztek, a büntetőjog nagy visszavonulásának bűvöletében élő jogszabályelőkészítő stáb

még ellenállt, majd mintegy kompromisszumos megoldásként kriminalizáltuk a szándékos elkövetést. És nem biztos, hogy a végsőkéig fogunk harcolni álláspontunk mellett, ha a parlamenti vitában a gondatlan elkövetés büntetését is indítványozni fogják.

Nem igazán kaptunk választ az elmúlt két évben arra, hogy az egyes politikai centrumok végülis milyen kriminálpolitikai koncepciót vallanak. Kevés jelét tapasztaltuk annak, hogy az egyik oldal konzervatív, a másik mondjuk liberális büntetőpolitikát képviselne.

Úgy tűnik, a Kormány járja a maga útját és "alternatív büntetőpolitikát" csak az Alkotmánybíróság fogalmaz meg - legalábbis egyes pontokon -, mert az esetek nagy részében az Alkotmánybíróság döntésében megfogalmazottak egybeestek az igazságügyi kormányzat elképzeléseivel. Mindenesetre egyes jelek arra utalnak, hogy az elmúlt három-négy év liberális eredményei feletti örökdedést az Alkotmánybíróság vállalja magára.

Talán nem mindenki ért egyet tétellemmel, mégis úgy látom: az Alkotmánybíróság egyes döntéseiben igenis kriminálpolitikai koncepció fogalmazódik meg. Bizonyíték erre a halálbüntetés alkotmányellenességét deklaráló határozat, és meglehetősen egyértelműen kiderül ez a Btk. 289. (2) bekezdését megsemmisítő határozatból is. A testület döntésében ugyanis megfogalmazza azt, hogy milyennek látja a mai magyar társadalmat, továbbá azt is, hogy milyen társadalmat szeretne látni, végül pedig kifejti, hogy az általa kívánatosnak tartott társadalomhoz milyen módon lehet eljutni. Vagyis: helyzetértékelés-célkitűzés - az eszközöknek célhoz rendelése - ezzel foglalkozik a határozat.

A Kormány és az Alkotmánybíróság álláspontja közti eltérés a helyzet mikénti értékelésének különbözőségéből adódik és abból, hogy eltérő eszközöket látnak célravezetőnek a közösen vallott cél - a toleráns, okos, előítéletmentes társadalom kialakulása - érdekében. Amíg az Alkotmánybíróság a politikai kultúra és az egészségesen reflektáló közvélemény kialakulását a mai Magyar-

országon csak öntisztulás útján látja lehetségesnek, és ezért a büntetőjogi beavatkozást paternalista hozzáállásnak minősíti, addig a Kormány a közvélemény és a politikai stílus formálása érdekében a büntetőjogot is bevethetőnek véli. /Megjegyzem, a Kormány álláspontját alátámasztandó, hivatkozhat olyan államokra, amelyek a kisebbségek méltóságának védelme érdekében éppen a '80-as évek legvégén konstruáltak büntető tényállásokat - olyan államok egyébként, mint Svédország vagy Hollandia, amelyeknek politikai közéletét, kultúráját nem elsősorban a paternalizmus hatja át./

A félreértések elkerülése végett, e szembeállítással kizárólag azt kívántam illusztrálni, hogy adott kérdéskörben az Alkotmánybíróság egyfajta "alternatív kriminálpolitikát" fogalmaz meg - semmi többet.

A Parlament ma kezdte meg a Btk novellájának tárgyalását. Az általános vitát bevezető felszólalások továbbra sem adtak egyértelmű választ arra, hogy az egyes politikai pártok milyen kriminálpolitikai elveket vallanak, bár egy-egy rendelkezés, intézmény vitatása kapcsán ennek kontúrjai már felsejlettek.

A részletes vita során az álláspontok feltehetően élesebben körvonalazódnak majd, és ez - véleményem szerint - a büntető igazságszolgáltatási rendszer további átalakításánál csak segítségére lehet a jogszabályok előkészítőinek.